

SİLAHLI BİR ÇATIŞMA HALİNDE KÜLTÜR MALLARININ KORUNMASINA DAİR SÖZLEŞME

(Resmî Gazete: 8 Kasım 1965 No.12145)

Yüksek Akıd Taraflar,

Kültür mallarının son harpler sırasında önemli zararlar gördüğünü, savaş tekniğindeki gelişmeler sebebiyle de gittikçe artan tahrip tehlikesine maruz bulunduğunu müşahe etmiş;

Her millet dünya kültürüne kendinden bir şey katmış olduğu cihetle, hangi millete ait olursa olsun, kültür eserlerine karşı vakî olacak tecavüzlerin bütün insanlığın kültür mamelekine karşı işlenmiş tecavüzler sayılacağına inanmış;

Mevcut kültür mamelekinin muhafazasının bütün dünya milletleri için büyük önem taşıdığını ve bu mamelekin milletlerarası ölçüde korunması gerektiğini müşahede etmiş;

Silahlı Bir Çatışma Halinde Kültür Eserlerinin Korunmasına dair olup 1899 ve 1907 La Haye Sözleşmeleriyle 15 Nisan 1935 tarihli Washington Paktında tespit edilmiş bulunan prensiplerini rehber edilmiş;

Bu malların korunması hususunda ancak millî ve milletlerarası tedbirlerin tesirli olabilmesi için barış zamanından itibaren teşkilâtlandırılması gereğini düşünmüş;

Kültür mallarının korunması yolunda mümkün her türlü çâyeye başvurulmasına karar vermiş

Bulunmakla aşağıdaki hükümler hakkında aralarında mutabakata varmışlardır:

BÖLÜM - I

Korunmaya dair Genel Hükümler

Madde - 1

Kültür mallarının tarifi:

Aşağıdaki bildirilenler, menşe veya sahipleri ne olursa olsun; bu Sözleşme bakımından kültür malları sayılırlar:

a) Dinî veya lâik, mimari, tarihi anıtlarla sanat anıtları, arkeolojik değerlerdeki yerler, bütünü itibariyle tarihi veya artistik bir alâka arzeden yapı toplulukları, sanat eserleri, el yazmaları, kitap ve başkaca tarihi, artistik veya arkeolojik değer taşıyan eşya, keza yukarıda bildirilen servetlerden mürekkep bilim koleksiyonlarıyla, önemli kitap, arşiv röprodüksiyon koleksiyonları ve emsali gibi milletlerin kültür muameleklerinde büyük önemde yeri olan menkul ve gayrimenkul mallar;

b) Gerçek ve başlıca görevi (a) fıkrasında zikredilen menkûl kültür mallarını koruma veya teşhirden ibaret olan müze, büyük kitaplık, arşiv deposu gibi binalarla (a) fıkrasında açıklanan menkul kültür mallarının silâhlı bir çatışma halinde korunmasına mahsus sığınaklar;

c) (a) (b) fıkralarında tarif edilen kültür mallarını büyükçe sayıda içine alan ve "anıt merkezleri" denilen merkezler.

Madde - 2

Kültür mallarının korunması:

İşbu Sözleşme bakımından kültür mallarının korunması, bu malların emniyet altına alınmasını ve bunlara riayet edilmesini gerektirir.

Madde - 3

Kültür mallarının emniyet altına alınması:

Yüksek Akıd Taraflar, kendi ülkeleri üzerindeki kültür mallarını silâhlı bir çatışmanın önceden tahmin edilebilecek tesirlerine karşı emniyet altına almayı, uygun görecekları tedbirleri itihaz ederek barış zamanından itibaren hazırlamayı taahhüt ederler.

Madde - 4

Kültür mallarına riayet:

1. Yüksek Akıd taraflar, gerek kendi ülkeleri üzerinde gerek diğer Yüksek Akıd Tarafların ülkelerinde bulunan kültür mallarıyla bunların korunma tesislerini ve civarlarındaki yerleri, silâhlı bir çatışma halinde bu eserleri tahribe veya bozulmaya mâruz bırakabilecek maksatlar için kullanmaktan sakınmak ve bu mallara karşı her türlü düşmanca davranıştan kaçınmak suretiyle işbu mallara riayeti taahhüt ederler.

2. İşbu maddenin birinci fıkrasında açıklanan taahhütler, ancak askerî bir zaruretin kaçınılmaz hükmü altında ihlâl olunabilir.

3. Yüksek Akıd Taraflar, kültür mallarının, her ne yönden olursa olsun, çalınmasını, yağma edilmesini veya kaçınılmasını ve bunlara karşı girişilecek her türlü tahrip filini men etmeyi, önlemeyi, icabında bu türlü hareketleri durdurmayı da ayrıca taahhüt ederler. Keza bâşka bir Yüksek Akıd Tarafın ülkesi üzerinde bulunan menkul kültür mallarına el koymaktan sakınırlar.

4. Kültür mallarına karşı herhangi bir misilleme hareketine girişmekten sakınırlar.

5. Bir Yüksek Akıd Taraf, başka bir Yüksek Akıd Tarafın 3 ncü maddede bildirilen emniyet altına almak tedbirlerine riayet etmediği sebebine dayanarak işbu Yüksek Akıd Tarafa karşı 4 ncü madde ile bağlandığı mükellefiyetlerden sıyrılamaz.

Madde - 5

İşgal :

1. Bir Yüksek Akıd Tarafın ülkesini kısmen veya tamamen işgal eden Yüksek Akıd Taraflar, işgal altındaki ülkenin yetkili millî makamlarınca kendi kültür mallarının emniyete alınması ve muhafazası yolunda gösterilecek gayretleri imkân nisbetinde destekleyeceklerdir.

2. İşgal altındaki ülkede bulunan veya harp harekâtı yüzünden hasara uğramış bazı kültür mallarının muhafazası için âcil bir müdahale gerektiği ve yetkili millî makamlar bu müdahaleyi üstüne almadığı takdirde işgal idaresi millî idare ile sıkı işbirliği ederek imkân nispetinde en mübrem muhafaza tedbirlerini alacaktır.

3. Bir mukavemet hareketi mensuplarınca kendi meşru hükümetleri sayılan herhangi bir Yüksek Akıd Taraflar Hükümeti, imkân buldukça işbu Sözleşmenin kültür mallarına riayet edilmesiyle ilgili hükümlerine uymak mecburiyeti hususuna mukavemet hareketi mensuplarının dikkatini çekecektir.

Madde - 6

Kültür mallarının işaretlenmesi:

16 ncü madde hükümleri gereğince kültür malları, bunların teşhisini kolaylaştıracak açık işaretlerle belirtilebilecektir.

Madde - 7

Askerî yönden alınacak tedbirler:

1. Yüksek Akıd Taraflar, barış zamanlarından itibaren askerî kıtalarına ait nizamname ve talimatnamelere, işbu Sözleşmeye riayet edilmesini sağlayacak hükümler vazetmeyi ve keza barış zamanından itibaren silâhlı kuvvetleri mensuplarında, bütün, milletlerin kültürüne ve kültür mallarına karşı bir saygı zihniyeti uyandırmayı taahhüt ederler.

2. Yüksek Akıd Taraflar, barış zamanından itibaren silâhlı kuvvetleri bünyesinde, görevi kültür mallarına karşı saygılı, davranılmasına nezaret etmek ve bu malların muhafazası ile vazifeli mülkî makamlarla işbirliği etmek olan servisler veya mütehassis memurlar yetiştirmeyi veya ihdas etmeyi taahhüt ederler.

BÖLÜM - II

Özel korunma

Madde - 8

Özel korunma altına alma:

1. Silâhlı bir çatışma halinde menkul kültür mallarının muhafazasına mahsus sayısı mahdut bir kısım sığınak, anıt merkezleri ve büyük önem taşıyan başlıca gayrimenkul mallar özel koruma altına alınabilirler; ancak bunların:

a) Büyük bir endüstri merkezinden ve bir hava alanı, bir radyo istasyonu, millî müdafaa hizmetinde çalışan bir müessese, önemlice bir liman veyâ bir demiryolu istasyonu yahût büyük bir ulaştırma yolu gibi hassas bir nokta teşkil eden herhangi mühim bir askerî hedeften gereği kadar uzak bir mesafede bulunması;

b) Askerî maksatlar uğrunda; kullanılmaması şarttır.

2. Keza, yeri neresi olursa olsun, her türlü ihtimale göre bombardımanlardan zarar görmeyecek şekilde inşa edilmiş olmak şartıyla; menkul kültür mallarının muhafazasına mahsus bir sığınak dahi özel koruma altına alınabilir.

3. Bir anıt merkezi, velev transit de olsa, askeri efrat veya malzeme nakliyatında kullanıldığı takdirde askeri maksatlara hizmet eder sayılır. İçinde askeri harekât; askeri efradın toplanması veya harp malzemesi imalâtı ile doğrudan doğruya ilgili faaliyetler cereyan eden merkezler için de aynı hüküm caridir.

4. Birinci fıkrada yazılı kültür mallarından birinin sırf bu işe tahsis olunmuş silâhlı muhafızlar tarafından nezaret altında tutuluşu veya bu kültür malı civarında umumi asayişî korumakla mükellef normal zabıta kuvvetlerinin bulunuşu halinde burası askeri maksatlar için kullanılmış sayılmaz.

5. İşbu maddenin birinci; fıkrasında sayılan kültür mallarından biri, bu fıkranın kasdettiği manada, ehemmiyeti olan bir askeri hedef civarında bulunursa., ilgili Yüksek Akıd Taraf, silâhlı bir çatışma halinde bahis konusu hedefi kullanmayacağını ve bilhassa bu hedefin bir hava alanı, bir liman veya bir demiryolu istasyonu olması halinde, bu yerlerde her türlü seyrüsefer faaliyetini başka yere sevkedeceğini taahhüt ederse, sözü geçen mahal de özel koruma altına alınabilir. Bu taktirde seyrüsefer faaliyetlerinin başka yere sevk edilmesini barış zamanından itibaren düzenlemek icabeder.

6. Kültür malları, "özel koruma altında bulunan kültür malları milletlerarası sicili"ne kaydedilmekle özel koruma altına alınırlar. Bu kaydın icrası ancak işbu Sözleşme hükümleri dairesinde ve bu Sözleşmenin tatbikıyla ilgili Tüzükte bildirilen şartlar altında mümkün olabilir.

Madde - 9

Özel koruma altındaki kültür mallarının dokunulmazlığı:

Yüksek Akıd Taraflar, milletlerarası sicile kaydedilmelerinden itibaren özel koruma altına alınan kültür mallarına karşı her türlü tecavüz hareketinden sakınmak ve 8 nci maddenin 5 nci fıkrasındaki haller müstesna olmak üzere; bu malları ve civarlarını herhangi askeri maksatlarda kullanılmaktan kaçınmak suretiyle bunların dokunulmazlığını temini taahhüt ederler.

Madde - 10

İşaretleme ve denetleme:

Silâhlı bir çatışma, sırasında özel koruma altında bulunan kültür malları 16 ncı maddede açıklanan belirtici işaretle teçhiz edilecek ve tatbikat tüzüğünde belirtildiği gibi, milletlerarası bir denetlemeye açık tutulacaktır.

Madde - 11

Dokunulmazlığın kaldırılması:

1. Yüksek Akıd Taraflardan biri, özel koruma altına alınan bir kültür malı hakkında 9 ncu maddedeki taahhütlerini ihlâl edecek bir harekette bulunduğu takdirde hasım taraf, bu ihlâl keyfiyetinin devamı müddetince, ilgili malın dokunulmazlığına riayet mecburiyetinden kurtulmuş olur. Şu kadar ki, mümkün oldukça ve önceden bu ihlâl hareketine makûl bir müddet içinde son verilmesini talep eder.

2. İşbu maddenin birinci fıkrasında yazılı hal dışında, özel korunma altındaki bir kültür malın dokunulmazlığı ancak sakınılmayacak bir askeri zarureti devamı süresince kaldırılabilir. İşbu zaruret haline, ancak bir tümen veya önemce buna eşit veya daha üstün bir askeri teşekkül kumandanlığınca hükmedilebilir. Durumun imkân bıraktığı bütün hallerde, dokunulmazlığın kaldırılacağı hususu hasım tarafa yeteri kadar önceden ihtar olunur.

3. Dokunulmazlığı kaldırılan taraf, mümkün olan en kısa zamanda, yazılı olarak ve mucip sebepleri açıklanmak suretiyle keyfiyetten, tatbikat tüzüğünde adı geçen Kültür Malları Genel Komiserine bilgi vermek mecburiyetindedir.

BÖLÜM - III

Kültür Mallarının nakliyatı

Madde - 12

Özel koruma altına alınan nakliyat:

1. Mülhasıran kültür mallarının gerek ülke içinde gerekse başka ülkeye nakli, ilgili Yüksek Akıd Tarafın isteği üzerine, Tüzükte açıklanan şartlar içinde özel koruma altında yapılır.

2. Özel koruma altındaki nakil, 16 ncı maddede açıklanan belirtici işareti taşıy ve tatbikat tüzüğünde bildirilen milletlerarası murakabe altında yapılır.

3. Yüksek Akıd Taraflar, özel koruma altında yapılan nakliyata karşı herhangi düşmanca bir harekete girişmekten tevakkî ederler.

Madde - 13

Müstacel hallerde nakliyat:

1. Şayet bir Yüksek Akıd Taraf, bazı kültür mallarının emniyetini başka bir yere nakillerini gerektirdiğini ve durumun, bilhassa bir silâhli çatışma başlangıcında, 12 nci maddede açıklanan işlemin tatbikını imkânsız kılacak bir müstaceliyet arzettiğini mütalâa ederse, bu nakliyata 15 nci maddede bildirilen belirtici işaret konabilir, yeterki evvelce bu nakliyat için 12 nci madde uyarınca bir dokunulmazlık hakkı istenmiş ve bu talep reddedilmemiş olsun. Mümkün oldukça bu nakliyat hakkında hasım taraflara bilgi verilir. Başka bir memleket ülkesine doğru yapılan nakliyata dokunulmazlık hakkı açıkça tanınmamışsa hiç bir suretle belirtici işaret konulamaz.

2. Yüksek Akıd Taraflar, bu maddenin 1 nci fıkrasında sözü edilen belirtici işaretlerle işaretlenmiş nakliyatta yönetilebilecek düşmanca hareketlere karşı bunları korumak için mümkün olan gerekli tedbirleri alacaklardır.

Madde - 14

Müsadere, zapt ve iğtinam dokunulmazlığı;

1. Müsadere, zapt ve iğtinam, dokunulmazlığından:

- a) 12 nci veya 13 ncü maddelerde sözü edilen korumadan istifade eden kültür malları,
- b) Münhasıran bu malların nakline tahsis edilmiş olan taşıtlar faydalanırlar.

2. İşbu madde, araştırma ve murakabe haklarını hiç bir suretle takyit etmez.

BÖLÜM - IV

Personel

Madde - 15

Personel:

Kültür mallarının korunması ile vazifelendirilen personele, emniyet icaplarının gerektirdiği ölçüde ve bu malların menfaati icabı saygı gösterilecektir; bunlar, hasım tarafın eline düştüğü takdirde; koruma ile mükellef buldukları kültür malları da hasım tarafın eline geçtikten sonra dahi vazifelerini görmeğe devam edebilmelidirler.

BÖLÜM - V

Belirtici işaret

Madde - 16

Sözleşmenin işareti:

1. Sözleşmenin belirtici işareti, uç tarafı sivri, çaprazlama çivit mavisi - beyaz bir armadan ibarettir. (Köşebentlerinde biri, armanın uç tarafına tatbik edilmiş çivit mavisi bir kare ile bunun üst tarafına resmedilmiş yine çivit mavisi bir üçgenden mürekkep bir arma; kare ile üçgen her iki yanda birer beyaz üçgen meydana getirirler).

2. Bu işaret tek olarak veya, 17 nci maddede bildirilen şartlar altında, bir üçgen teşkil edecek şekilde üç kere tekrarlanmış olarak kullanırlar.

Madde - 17

İşaretin kullanılması:

1. Üç kere tekrarlanan işaret ancak:

- a) Özel koruma altında bulunan gayrimenkul kültür malları;
- b) 12 nci ve 13 ncü maddelerde açıklanan şartlara uygun olarak kültür mallarının nakliyatı;
- c) Tatbik Tüzüğünde yazılı şartlara uygun olarak meydana getirilmiş sığınakları, belirtmek için kullanılabilir.

2. Tek olarak işaret ancak :

- a) Özel koruma altında bulunmayan kültür mallarının;
- b) Tatbikat Tüzüğü uyarınca kontrol vazifesiyle mükellef şahıslar;
- c) Kültür mallarının korunması ile vazifeli personeli;
- d) Tatbikat Tüzüğünde açıklanan kimlik kartlarını belirtmek için kullanılabilir.

3. Silâhlı bir çatışma, sırasında belirtici işareti, işbu maddenin evvelki fıkralarında bildirilen haller dışında, ya da bu işarete benzeyen her hangi başka işareti kullanmak yasaktır.

4. Gayrimenkul bir kültür malı üzerine belirtici işareti konulabilmesi için, aynı zamanda bu binaya ilgili Yüksek Akıd Tarafın yetkili makamınca resmen tarihlenmiş ve imzalanmış bir, izinnamenin de asılması şarttır.

BÖLÜM - VI

Sözleşmenin tatbik sahası

Madde - 18

Sözleşmenin tatbiki:

1. Barış zamanından itibaren yürürlüğe girecek olan hükümler dışında iş bu Sözleşme, ilân edilmiş bir harp veya Yüksek Akıd Taraflardan ikisi veya daha fazlası arasında zuhur edecek silâhlı bir çatışma halinde, harp hali bunlardan biri veya birkaçı tarafından kabul edilmemiş dahi olsa, tatbik edilecektir.

2. Sözleşme keza Yüksek Akıd Taraflardan birine ait ülkenin kısmen veya tamamen işgalini tazammun eden bütün hallerde, bu işgal hiç bir askerî mukavemetle karşılanmamış dahi olsa, tatbik edilecektir.

3. Şayet çatışma halinde devletlerden biri bu Sözleşmeye taraf değil ise, taraf bulunan devletlerden yine aralarındaki münasebetlerde Sözleşme ile bağlı kalacaklardır. Keza taraf olmayan devlet işbu Sözleşme hükümlerini kabul ettiğini beyan eder ve bu hükümleri tatbik ederse taraf devletler bu devlete karşı da Sözleşme hükümleri ile bağlı kalacaklardır.

Madde - 19

Milletlerarası mahiyette olmayan çatışmalar:

1. Milletlerarası mahiyette olmayıp Yüksek Akıd Taraflardan birinin ülkesinde silâhlı bir çatışma halinde, hasım taraflardan herbiri, bu Sözleşmenin hiç değilse kültür mallarına karşı saygılı bulunmasıyla ilgili hükümlerine riayetle mükellef olacaklardır.

2. Çatışmada hasım taraflar, özel anlaşma yoluyla işbu Sözleşmenin diğer hükümlerinden bir kısmını veya tamamını yürürlüğe koymağa gayret edeceklerdir.

3. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilâtı bu yolda, çatışan hasım taraflara hizmetlerini sunabilir.

4. Yukarıdaki hükümlerin tatbiki, çatışan hasım tarafların hukukî durumu üzerinde hiç bir suretle müeesir olmayacaktır.

BÖLÜM - VII

Sözleşmenin tatbiki

Madde - 20

Tatbikat tüzüğü:

İşbu Sözleşmenin tatbik usulleri, Sözleşmenin bir parçasını teşkil eden Tatbikat Tüzüğünde tayin edilmiştir.

Madde - 21

Koruyucu devletler:

İşbu Sözleşme ile Tatbikat Tüzüğü, hasım tarafların menfaatlerini korumakla mükellef koruyucu devletlerin yardımıyla tatbik edilecektir.

Madde - 22

Ulaştırma yolu:

1. Koruyucu devletler, kültür mallarının menfaati bakımından faydalı telâkki edecekleri bütün hallerde; bilhassa, işbu Sözleşmenin veya Tatbikat Tüzüğüne ihtiva ettiği hükümlerin icra veya tefsirinde hasım taraflar arasında anlaşmazlık zuhur ettiği takdirde, dostane teşebbüslerde bulunurlar.

2. Bu maksatla, koruyucu devletlerden her biri, taraflardan birinin veya Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilâtı Genel Müdürünün müracaatı üzerine ya da kendiliğinden, hasım taraflar temsilcilerinin ve

bilhassa kültür mallarını koruma ile mükellef makamların muhtemelen uygun düşecek tarafsız bir memleket topraklarında toplanmalarını teklif edebilir. Hasım taraflar, kendilerine yapılacak toplantı tekliflerini müspet sonuçlandırmak zorundadırlar. Koruyucu devletler, tarafsız bir devletten seçilen veya Birleş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilâtı Genel Müdürünce tavsiye olunan bir şahsiyetin bu toplantıya başkanlık etmek üzere davetini hasım tarafların tasvibine sunar.

Madde - 23

Uneco'nun yardımı:

1. Yüksek Akıd Taraflar, kendi kültür mallarını korunmasını teşkilâtlandırmak veya işbu Sözleşme ve Tüzüğün tatbikatından doğacak herhangi başka bir meseleyi halletmek üzere Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilâtından teknik yardım talep edebilirler. Teşkilât, programının ve imkânların çerçevesi içinde bu yardımı yapar.

2. Teşkilât bu konuda Yüksek Akıd Taraflara kendiliğinden tekliflerde bulunmak yetkisine sahiptir.

Madde - 24

Özel anlaşmalar:

1. Yüksek Akıd Taraflar, ayrıca halletmeyi faydalı mütalâa ettikleri her meselede özel anlaşmalar aktebilirler.

2. Bu Sözleşmenin kültür malları ve bunlara tahsis edilmiş memurlara sağladığı hamiyeyi azaltacak mahiyette hiç bir özel anlaşma yapılamaz.

Madde - 25

Sözleşmenin yayılması:

Yüksek Akıd Taraflar, barış ve silâhlı çatışma zamanında işbu Sözleşme ile Tatbikat Tüzüğü metinlerinin kendi memleketinde mümkün olan en geniş çevrelere yayılmasını temin ile mükelleftirler, Bilhassa bu metinleri, esasları bütün milletçe ve bhusus silahlı kuvvetler ve kültür mallarının korunmasına memur vazifelilerce anlaşılacak surette askerî ve mümkünse sivil eğitim programlarına almayı da taahhüt ederler.

Madde - 26

Tercüme ve raporlar:

1. Yüksek Akıd Taraflar, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilâtı Genel Müdürü vasıtası ile işbu Sözleşmenin ve Tatbikat Tüzüğünün resmî tercümelerini birbirine bildirirler.

2. Bundan başka, en az dört yılda bir defa bu Sözleşme ile Tüzüğünün tatbikıyla ilgili olarak kendi idari makamlarınca alınmış, hazırlanmakta olan veya alınması düşünülen tedbirlere mütallik bildirilmesini faydalı bulacakları bilgileri havi bir raporu Genel Müdürüne gönderir.

Madde - 27

Toplantılar:

1. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilâtı Genel Müdürü, İcra Konseyi'nin tasvibi ile Yüksek Akıd Taraflar temsilcilerini toplantılara çağırabilir. Genel Müdür, Yüksek Akıd Taraflardan en az beşte birinin talebi üzerine bu çağırmaı yapmakla, mükelleftir.

2. Toplantının, işbu Sözleşme ile Tatbikat Tüzüğünün tevdi ettiği diğer vazifelerine hâle gelmemek şartıyla, bu Sözleşme ile Tatbikat tüzüğünün tatbikıyla ilgili meseleleri incelemek ve bu konuda tavsiyelerde bulunmak görevleri vardır.

3. Toplantı, Yüksek Akıd Tarafların ekseriyeti temsil edilmiş olduğu takdirde ve 39 ncu madde uyarınca Sözleşme ile Tatbikat Tüzüğünün yeniden gözden geçirebilirler.

Madde - 28

Cezalar:

Yüksek Akıd Taraflar işbu Sözleşmeyi ihlâl eden veya bu yolda bir emir veren kimsenin, hangi milletten olursa olsun, araştırılarak ceza hukuk ve disiplin cezalarına çaptırılmaları için kendi ceza hukuku sistemleri çerçevesi içinde gereken bütün tedbirler almayı taahhüt ederler.

SON HÜKÜMLER

Madde - 29

Dilekler:

1. İşbu Sözleşme, İngilizce, İspanyolca, Fransızca ve Rusça olarak tespit edilmiş olup her dört metin de aynı derecede muteberdir.

2. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilâtı, Genel Konferansının diğer resmî dillerine de tercüme yapılmıştır.

Madde - 30

İmza:

İşbu Sözleşme 14 Mayıs 1954 tarihini taşıyacak ve 21 Nisan-14 Mayıs 1954 tarihleri arasında La Haye'de toplanmış olan Konferansa davet edilmiş bulunan bütün devletlerin imzalarına 31 Aralık 1954 tarihine kadar açık tutulacaktır.

Madde - 31

Tasdik:

1. İşbu Sözleşme, imza eden devletlerin anayasa usullerine uygun olarak tasdiklerine sunulacaktır.

2. Tasdik belgeleri Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilâtı Genel Müdürüne tevdi olunacaktır.

Madde - 32

Katılma:

Yürürlüğe girmesi tarihinden itibaren işbu Sözleşme, 30 ncu maddede zikredilen ve bu Sözleşmeden imzası bulunmayan bütün devletlerin ve keza Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilâtı İcra Konseyince iştirake davet edilen herhangi başka bir devletin katılmasına açık bulunacaktır.

Madde - 33

Yürürlüğe girme:

1. İşbu Sözleşme, beş tasdik belgesinin tevdi tarihinden üç ay sonra yürürlüğe girer.

2. Mütaakiben her Yüksek Akıd Taraf için yürürlüğe girme; bu akıdın tasdik belgesini tevdi tarihinden itibaren üç ay sonradır.

3. 18 ve 19 ncu maddelerde yazılı durumlar, hasım taraflarca muhasematın veya işgalin başlamasından evvel veya sonra tevdi olunacak tasdik ve katılma belgelerine hemen yürürlük hükmünü verirler. Bu hallerde Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilâtı Genel Müdürü, 38 nci maddede yazılı tebligatı, en süratli yoldan yapar.

Madde - 34

Sözleşme hükümlerinin fiilen tatbik mevkiine konulması:

1. Yürürlüğe girmesi tarihinde Sözleşmeye taraf devletler, kendilerine ait olan hususlarda Sözleşmenin altı ay zarfında fiilen tatbik mevkiine konulması için gereken bütün tedbirleri alacaklardır.

2. Bu müddet, tasdik veya katılma belgesini işbu Sözleşmenin yürürlüğe girmesi tarihinden sonra tevdi edecek bütün devletler için, tasdik veya katılma belgelerini tevdi tarihinden başlamak üzere altı ay olacaktır.

Madde - 35

Sözleşmenin ülke bakımından şümüli:

Her Yüksek Akıd Taraf, Sözleşmeyi tasdik veya buna katılma sırasında ya da bundan sonraki herhangi bir zamanda, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilâtı Genel Müdürüne tevcih olunacak bir tebliğ ile işbu Sözleşmenin, milletlerarası münasebetleri idare ettiği ülkelerin tamamına veya yalnız bir kısmına şâmil olacağını bildirebilirler. Bu tebliğ, alınmasından itibaren üç ay sonra hükümlülük kazanır.

Madde - 36

Sözleşmenin önceki Sözleşmelerle münasebeti:

1. Kara harplerine mahsus kanunlarla taamülleri (IV) ve harp halindeki deniz kuvvetleri bombardımanları (IX) ile ilgili gerek 29 Temmuz 1899, gerekse 18 Ekim 1907 tarihli La Haye Sözleşmeleri ile bağlı olup işbu Sözleşmeye taraf bulunan devletler arasındaki münasebetlerde işbu Sözleşme, yukarıda bildirilen (X) sayılı Sözleşme ile keza (IV) sayılı Sözleşme bağlı tüzük hükümlerini tamamlar ve (IX) sayılı Sözleşmenin 5 nci maddesinde açıklanan işaret yerine işbu Sözleşmenin 16 ncı maddesinde sözü edilen belirtici işareti - bu işaretin kullanılmasına Sözleşme ve Tatbikat Tüzüğünde yazılı bütün hallerde muteber olmak üzere - ikame eder.

Madde - 37

Sona erdirmeye:

1. Yüksek Akıd Taraflardan, her biri, kendi adına veya milletlerarası münasebetlerini idare ettiği ülke adına işbu Sözleşmeyi sona erdirebilir.

2. Sona erdirmeye, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilâtı Genel Müdürlüğüne tevdi olunacak yazılı bir belge ile bildirilir.

3. Sona erdirmeye, buna dair belgenin alınması tarihinden bir yıl sonra muteber olur. Ancak bu bir yılın hitamı sırasında sona erdiren taraf silâhlı bir çatışmaya girmiş bulunuyorsa, sona erdirmeye hükmü, çatışma sonuna ve herhalde kültür mallarının ülkesine iadesi muameleleri tamamlayınca kadar durur.

Madde - 38

Tebliğler:

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilâtı Genel Müdürü, gerek 30 ve 32 nci maddelerde gösterilmiş devletleri gerekse Birleşmiş Milletler Teşkilâtını her türlü tasdik, satılma veya 31. 32. ve 39 ncu maddelerde yazılı kabul belgelerinin kendisine tevdiinden, keza 35. 37. ve 39 ncu maddelerde yazılı bildirme ve sona erdirmelerinden haberdar eder.

Madde - 39

Sözleşmenin ve Tatbik Tüzüğüne yeniden gözden geçirilmesi:

1. Yüksek Akıd Taraflardan her biri, işbu Sözleşme ile Tatbik Tüzüğüne dair tadilat teklifinde bulunabilir. Bu suretle yapılacak tadilat teklifi, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilâtı Genel Müdürlüğüne bildirilir. Genel Müdür de muadil metinleri Yüksek Akıd Taraflara, göndererek kendilerinden:

- a) Bir konferans toplanarak teklif olunan tadillerin tetkikini arzu edip etmediklerinin;
- b) Veya teklif edilen tadilatı, konferans toplanmasına lüzum kalmadan kabul etmek fikrinde olup olmadıklarının;
- c) Ya da konferans toplanmasına hacet olmaksızın tadil tekliflerini reddetmeyi düşünüp düşünmediklerinin dört ay zarfında bildirilmelerini ister.

2. Genel Müdür, bizzat maddenin birinci fıkrasıyla ilgili olarak alacağı cevapları bütün Yüksek Akıd Taraflara bildirir.

3. Bütün Yüksek Akıd Taraflar, işbu maddenin birinci fıkrasının (b) şıkkına uygun olarak gösterilen müddet zarfında görüşlerini Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilâtı Genel Müdürlüğüne açıkladıkları ve teklif olunan tadilatı bir konferans toplanmasına lüzum olmaksızın kabul fikrinde bulduklarını bildirdikleri takdirde, Genel Müdür, 38 nci madde uyarınca bu karara dair tebligatı yapar. Tadil, işbu tebligat tarihinden 90 gün sonra bütün Yüksek Akıd Taraflar hakkında muteber olur.

4. Genel Müdür, Yüksek Akıd Tarafların üçte birinden, fazlasınca talep vâki olduğu takdirde, tadilat tekliflerinin incelenmesi için Yüksek Akıd Tarafları konferansa çağırır.

5. Bundan evvelki fıkrada bildirilen usule tabi olmak üzere Sözleşmede veya Tatbikat Tüzüğünde yapılacak tadiller; Yüksek Akıd Tarafların konferansta hazır bulunacak temsilcilerince ittifakla ve keza Yüksek Akıd Tarafların her biri tarafından ayrı ayrı kabul edilmedikçe yürürlüğe giremez.

6. Dördüncü ve beşinci fıkralarda gösterilen konferansta karar altına alınmış Sözleşme ve Tatbik Tüzüğü tadillerinin Yüksek Akıd Taraflarca kabulü, bu yolda resmî bir belgenin Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilâtı Genel Müdürlüğüne tevdi suretiyle yapılır.

7. İşbu Sözleşmeye ve Tatbik Tüzüğüne ait tadillerin yürürlüğe girmesinden sonra, işbu Sözleşme ve Tatbik Tüzüğüne yalnız bu suretle tadile uğrayan metni tasdik veya satılmaya açık bulunacaktır.

Madde - 40

Tescil

Birleşmiş Milletler şartınının 102 nci maddesi gereğince işbu Sözleşme, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilatı Genel Müdürünün müracaatı üzerine Birleşmiş Milletler Sekreterliğince tescil olunacaktır.

İşbu Sözleşme aşağıda imzaları bulunan yetkililer tarafından imzalanmıştır.

La Haye'de 14 Mayıs 1954 tarihinde bir tek nüsha halinde hazırlanmış olup işbu nüsha Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilatı arşivlerinde muhafaza edilecek ve aslına uygun musaddak örnekleri 30 ve 32 nci maddelerde gösterilen bütün devletlerle Birleşmiş Milletler Teşkilatına tevdi olunacaktır.

**Silâhlı Bir Çatışma Halinde Kültür Mallarının Korunmasına
dair olan Sözleşmenin Tatbikatına ait Tüzük**

BÖLÜM - I

Denetleme

Madde - 1

Görevlilerin milletlerarası listesi:

Sözleşmenin yürürlüğe girmesiyle beraber Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilâtı Genel Müdürü Yüksek Akıd Taraflarca Kültür Genel Komiserliği görevini icraya ehil görülecek şahsiyetlerin isimlerinden mürekkep milletlerarası bir liste tanzim eder. Bu liste, Yüksek Akıd Tarafların taleplerine göre Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilâtı Genel Müdürünün teşebbüsüyle zaman zaman yeniden gözden geçirilir.

Madde - 2

Denetleme teşkilâtı:

Yüksek Akıd Taraflardan biri Sözleşmenin 18 nci maddesi şumulüne giren silâhlı bir çatışmaya dahil olur olmaz:

- a) Kendi ülkesi üzerinde bulunan kültür malları için bir temsilci tayin eder; şayet bir diğer ükeyi işgal ediyorsa orada bulunan kültür malları için de özel bir temsilci tayin etmekle mükelleftir;
- b) Bir Yüksek Akıd Tarafın muhasımını koruyan koruyucu devlet, 3 ncü madde gereğince bu âkîd nezdine temsilciler tayin eder,
- c) İşbu Yüksek Akıd Taraf nezdinde, 4 ncü madde hükümlerine uygun olarak bir Kültür Malları Genel Komiseri tayin olunur.

Madde - 3

Koruyucu Devlet Delegelerinin tayini:

Koruyucu Devlet, delegelerini kendi elçilik veya konsolosluk mensupları arasından, ya da, görevin icra edileceği tarafın muvafakatiyle, başka şahıslar arasından seçer.

Madde - 4

Genel Komiserin tayini:

1. Kültür Malları, Genel Komiseri, nezdinde görevlendirileceği taraf ile muhasım tarafları koruyan devletlerin müşterek kararıyla milletlerarası listede adı yazılı şahıslar arasından seçilir.
2. Bu hususta müzakerelerin başlamasından itibaren geçecek üç hafta sonunda tarafların bir mütabakata varamaması halinde, bunlar, Genel Komiserin seçilmesini Milletlerarası Adalet Divanı Başkanından isterler. Baçkânın seçeceği Genel Komiser, nezdinde görevlendirildiği tarafın tasvibine mazhar olmadıkça görevi başlayamaz.

Madde - 5

Delegelerin yetkileri:

1. Koruyucu devletler delegeleri, Sözleşmeyi ihlâl edici hareketleri tespit edenler nezdinde görevlendirildikleri tarafın muvafakati ile, bu hareketlerin hangi şartlar altında vukua geldiği hususunu soruştururlar Sözleşmeyi muhil hareketlerin duyurulması için mahallinde tessebüslere geçerler ve gerekince Genel Komisere baş vururlar; Genel Komiseri faaliyetlerinden devamlı surette haberdar ederler.

Madde - 6

Genel Komiserin yetkileri:

1. Kültür Malları, Genel Komiseri, nezdinde görevli bulunduğu taraf temsilcisi ve diğer alâkalı delegelerle, Sözleşmenin tatbikatı ile ilgili bulunmak üzere kendisinden halli istenmiş olan meseleleri müzakere eder.
2. Genel Komiser, işbu Tüzükte belirtilen hallerde karar verme ve tayin yapma yetkilerine sahiptir.
3. Nezdinde görevli bulunduğu tarafın muvafakati ile soruşturma açtırma veya bunu bizzat idare etmek hakkını haizdir.
4. Muhasam taraflar veya bunları koruyan koruyucu devletler nezdinde Sözleşmenin tatbiki hususunda faydalı mütalâa edeceği her türlü teşebbüste bulunur.

5. Sözleşmenin tatbikatına dahil gereken raporları hazırlayarak ilgili taraflara ve bunları koruyan koruyucu devletlere sunar. Bu raporların örneklerini Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilâtı Genel Müdüğüne tevdi eder. Genel Müdür, ancak raporların teknik mütalâalarından faydalanabilir.

6. Koruyucu devletin bulunmadığı hallerde Genel Komiser Sözleşmenin 21 ve 22 nci maddeleriyle koruyucu devlete tanınan görevleri yerine getirir.

Madde - 7

Müfettişler ve bilir kişiler:

1. Kültür Malları Genel Komiseri, alâkalı delegelerin mütalâasını aldıktan sonra şayet uygun görürse belirli bir görevle görevlendirilecek bir kültür malları müfettişini, temsil ettiği tarafın tasvibine arzeder, müfettiş ancak Genel Komisere karşı sorumludur.

2. Genel Komiser, delegeler ve müfettişler, yukarıdaki maddede beyan olunan tarafın tasvibine sunulacak olan uzmanların hizmetinden de faydalanabilirler.

Madde - 8

Denetleme görevinin yerine getirilmesi :

Kültür Malları Genel Komiseri; koruyucu devletler delegeleri, müfettişler ve bilirkişiler hiç bir suretle görevlerinin sınırları dışına çıkmazlar, Nezdinde vazife gördükleri Yüksek Akıd Tarafın emniyet icaplarını bilhassa dikkate almaları ve herhal ve kârda askeri zaruretleri Yüksek Akıd Tarafça kendilerine bildirildiği şekilde gözönünde tutmaları lâzımdır.

Madde - 9

Koruyucu Devletler Vekili:

Şayet bir muhasım taraf bir koruyucu devlet faaliyetinden faydalanmayan ve faydalanmadan mahrum kalmışsa 4 ncü maddede gösterilen usul gereğince bir Kültür Malları Genel Komiserinin tayini zımında koruyucu devlet görevini üzerine alması tarafsız bir devletten istenebilir. Bu suretle tayin olunacak Genel Komiser, dilerse bu Tüzükle tespit edilen koruyucu devlet delegeliklerini müfettişler uhdesine verebilir.

Madde - 10

Masraflar:

Kültür Malları Genel Komiserinin müfettişlerin ve bilirkişilerin tahsisat ve masrafları, nezdinde vazifeli buldukları tarafa aittir. Koruyucu devlet delegelerine ait tahsisat ve masraflar ise bu devletlerle menfaatlerini korudukları devletler arasında bir anlaşma konusu teşkil eder.

BÖLÜM - II

Özel koruma

Madde - 11

Kondurma sığınakları:

1. Bir Yüksek Akıd Taraf bir silâhlı çatışma sırasında ve önceden görülemeyecek durumlar karşısında bir kondurma sığınak çatmak zorunda kaldığı ve bu sığınanın özel koruma altına alınmasını istediği takdirde, bu isteğinden kendi nezdinde vazifeli Genel Komiseri derhal haberdar eder.

2. Şayet Genel Komiser şartları ve bu kondurma sığınakta muhafaza edilen kültür mallarının önemini böyle bir tedbir alınmasına değer mahiyette bulursa, bu sığınaya Sözleşmenin 16 ncı maddesinde sözü belirtici işaretin konulması için işbu Yüksek Akıd Tarafa izin verebilir. Kararını derhal koruyucu devletlerin ilgili delegelerine bildirir; delegelerden her biri, 30 günlük bir süre içinde işaretin derhal kaldırılmasını isteyebilir.

3. Delegeler mutabakatlarını bildirir bildirmez veya 30 günlük süre dolduğu halde ilgili delegeler herhangi bir itirazda bulunmazsa ve şayet kondurma sığınanın Sözleşmenin 8 nci maddesindeki şartlara uygun olduğuna Genel Komiser kanaat getirirse, bu sığınanın özel koruma altında bulunan kültür malları siciline kaydını Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilâtı Genel Müdüğünden talep eder.

Madde - 12

Özel koruma altında bulunan kültür malları milletlerarası sicili:

1. Bir "özel koruma altında bulunan kültür malları milletlerarası sicili" ihdas edilmiştir.
2. Bu sicili, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilâtı Genel Müdürü tutar ve birer örneğini Birleşmiş Milletler Teşkilâtı Genel Sekreteri ile Yüksek Akıd Taraflara verir.
3. Sicil, her biri bir Yüksek Akıd Tarafın adına tahsis edilmiş olan bölümlere ayrılmıştır. Her bölüm yeniden üç paragrafa ayrılmış olup paragraflar: Sığınaklar, anıt merkezi, başkaca gayrimenkul kültür malları başlıklarını taşırlar; her bölümün ihtiva edeceği kayıtları Genel, Müdür tayin eder.

Madde - 13

Tescil talepleri:

1. Yüksek Akıd Taraflardan her biri; ülkesi üzerinde bulunan bazı sığınakların, anıt merkezlerinin veya başka gayrimenkul kültür mallarının sicile kaydını Birleşmiş Milletler Eğitim; Billim ve Kültür Teşkilâtı Genel Müdüründen talep edebilirler; bu taleplerde, malların mevkillerine dair açıklamalarda bulunur ve bu malların Sözleşmenin 8 nci maddesinde şartlara cevap verdiğini de tasdik eder.
2. İşgal halinde, işgal eden devlet tescil talebinde bulunmak hakkına sahiptir.
3. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilâtı Genel Müdürü tescil taleplerinin birer örneğini gecikmeksizin Yüksek Akıd Taraflardan her birine gönderir.

Madde - 14

İtiraz:

1. Yüksek Akıd Taraflardan her biri, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilâtı Genel Müdürüne hitabeden bir yazı ile herhangi bir kültür malının tesciline itiraz bulunabilir. Bu yazı, tescil talebi suretinin postaya verildiği tarihten itibaren 4 ay zarfında Genel Müdürün eline geçmiş bulunmalıdır.
2. Bu türlü bir itirazın mucip sebeplere dayanması gerekir; sebepler sadece :
  - a) Malın bir kültür malı olmadığı,
  - b) Sözleşmenin 8 nci maddesinde açıklanan şartların yerine getirilmediği, olabilir.
3. Genel Müdür, gecikmeksizin itiraz yazısının birer örneğini Yüksek Akıd Taraflara gönderir. Gerekirse (Milletlerarası Anıtlar, Sanıt ve Tarih Değeri Taşıyan Mevkillerle Arkeolojik Araştırma Yerleri Komitesi)nin ve ayrıca lüzum görürse başka herhangi yetkili kurul veya şahsın mütalâasına başvurur.
4. Genel Müdür veya tescil talebinde bulunan Yüksek Akıd Taraf, itirazın geri alınması hususunda muteriz Yüksek Akıd Taraflar nezdinde faydalı bulacağı her türlü teşebbüse girişebilirler.
5. Şayet barış zamanından bir kültür malının tescilini istemiş bir Yüksek Akıd Taraf tescilin yapılmasından önce silâhlı bir çatışmaya girmiş bulunursa bahis konusu kültür, malı yapılacak veya yapılmış olabilecek herhangi bir itirazın tasdik, ref'i veya feshine intizaren Genel Müdür tarafından geçici olarak derhal tescil olunur.
6. Şayet Genel Müdür itiraz yazısını aldığı tarihten itibaren altı ay zarfında muteriz Yüksek Akıd Tarafıtan itirazın kaldırıldığını bildiren bir yazı almışsa, tescil talebinde bulunan Yüksek Akıd Taraf, ile ilerideki fıkrada gösterilen hakem usulüne başvurabilir.
7. Tahkim talebi, Genel Müdürün itiraz yazısını aldığı tarihi takip edecek en geç bir yıl içinde yapılmış olmalıdır. Uyuşmazlığa taraflardan her biri birer hakem tayin eder. Bir tescil talebi birden fazla itiraza maruz kaldığı takdirde, itiraz sahibi Yüksek Akıd Taraflarca müştereken bir hakem tayin olunur. Bu iki hakem, işbu Tüzüğün birinci maddesinde gösterilen milletlerarası listedeki şahıslar arasından bir üçüncü hakem seçerler; bu seçmede uyuşamadıkları takdirde, milletlerarası listeden intihabı şart olmayan bir üçüncü hakemin seçilmesini Milletlerarası Adalet Divanı Başkanından isterler. Bu suretle teşekkül eden hakem mahkemesi kendi muhakeme usulünü tayin eder. Kararları kesindir.
8. Yüksek Akıd Taraflardan her biri kendisinin taraflardan biri bulunduğu bir itiraz halinde, önceki fıkrada sözü hakem usulünün tatbikatını arzu etmediğini beyan edebilir. Bu takdirde, bir tescil talebine vâkı olan itiraz Genel Müdür tarafından Yüksek Akıd Taraflara bildirilir. İtiraz, ancak Yüksek Akıd Taraflardan oy verenlerin üçte ikisinin kararı ile teyid edilebilir. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilâtı Müdürü, Sözleşmenin 27 nci maddesiyle kendisine verilen yetkiye dayanarak bir toplantı yapılmasını gerekli bulmadıkça oylama yazışma yoluyla yapılır. Genel Müdür, oylamanın yazışma yoluyla yapılmasına karar verdiği takdirde, Yüksek Akıd Tarafları, kendilerine bu yolda yapılacak tebligatın sevki tarihinden itibaren geçecek altı ay içinde oylarını mühürlü zarflar içinde kendisine, göndermeğe davet eder.

Madde - 15

Tescil:

1. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilâtı Genel Müdürü, kendisinden tescil talep edilecek herhangi bir kültür malının, bu talep 14 ncü maddede bildirilen müddet içinde itiraza uğramadıkça, sicile bir sıra numarası altında kaydeder.

2. Bir itirazın serd edilmesi halinde ve 14 ncü maddenin 5 nci fıkrasında açıklanan husus dışında, Genel Müdür, bir kültür malının sicile, kaydını, ancak itirazın kaldırılması veya 14 ncü maddenin 7 nci fıkrasıyla veya aynı maddenin 8 nci fıkrasıyla kastedilen muamelenin ikmalinden sonra işbu itirazın teyid edilmemesi halinde icra eder.

3. 11 nci maddenin 3 ncü fıkrasının kastedtiği halde, Genel Müdür tescil muamelesini Kültür Malları Genel Komiserinin müracaatı üzerine yapar.

4. Genel Müdür, her tescilin bir örneğini Birleşmiş Milletler Teşkilâtı Genel Sekreteri ile Yüksek Akıd Taraflara ve tescil talebinde bulunan tarafın müracaatı üzerine, Sözleşmenin 30 ncu ve 32 nci maddelerinde gösterilen bütün diğer devletlere gönderir. Tescil bu örneklerin gönderilmesinden otuz gün sonra muteber olur.

Madde - 16

Kaydın silinmesi:

1. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilâtı Genel Müdürü, aşağıdaki hallerde bir kültür malının kaydını sicilden sildirir:

- a) Kültür malı ülkesi üzerinde bulunan Yüksek Akıd Tarafın talebi üzerine;
- b) Şayet tescil talebinde bulunan Yüksek Akıd Taraf Sözleşmeye son vermiş ve işbu son verme keyfiyet yürürlüğe girmişse;
- c) 14 ncü maddenin 5 nci fıkrasında bildirilen durumda 14 ncü maddenin 7 nci ve 8 nci fıkralarında gösterilen usulde bir itiraz teyid edilmiş bulunursa.

2. Genel Müdür, Birleşmiş Milletler Teşkilâtı Genel Sekreterine ve tescil örneği kendilerine gönderilmiş bulunan bütün devletlere sicilden silinen her kaydın tasdikli bir örneğini gönderir. Silinmek keyfiyeti, gönderme tarihinden itibaren 30 gün sonra muteber olur.

BÖLÜM - III

Kültür mallarının nakli

Madde - 17

Dokunulmazlık hakkı istihsal için usul:

1. Sözleşmenin 12 nci maddesinin 1 nci fıkrasında gösterilen talep, Kültür Malları Genel Komiserine yapılır. Bu taleple, talebin dayandığı sebepler açıklanmalı, nakledilecek kültür mallarının sayısı ve önemi, bunların halihazır mevki nakledilmeleri düşünülen yer, kullanılacak taşıtlar, takip olunacak yol, nakliyatın yapılacağı tarih vs diğer faydalı bilgiler tasrih olunmalıdır.

2. Genel Komiser, lüzumlu göreceği kimselerin mütalâalarını aldıktan sonra yer değişimini haklı bulursa, tatbik şekli üzerinde koruyucu devletler delegeleriyle danışmalarda bulunur. Bu danışmadan sonra, yapılacak nakliyattan muhasım tarafları haberdar eder ve bu bildiriye lüzumlu bütün bilgileri ekler.

3. Genel Komiser, naklolunan kültür mallarının munhasıran talep namede bildirilenlerden ibaret olduğunu, nakliyatın kabul edilen şartlar altında cereyan ettiğini, belirtici işaretin mevcut olduğunu temin etmek üzere bir veya birkaç müfettiş tayin eder. Bu müfettiş veya müfettişler, nakliyata gideceği yere kadar takip ederler.

Madde - 18

Yabancı memleketlerde yapılacak nakliyat:

Özel koruna altında cereyan eden nakliyat başka bir memleket ülkesine yapılmakta ise, sade Sözleşmenin 12 nci maddesiyle ir,şbu Tüzünün 17 nci maddesine değil, aynı zamanda aşağıda bildirilen hükümlere de tabidir.

a) Kültür malları başka bir devlet ülkesinde bulunduğu müddetçe bu devletin emanetinde sayılır. En az aynı değerdeki kendi kültür mallarına karşı göstereceği itınayı bunlara karşı da göstermekle mükelleftir.

b) Emanetçi devlet, bu malları muhasamatın sonundan evvel iade etmez. İade keyfiyeti, bu yoldaki talep tarihinden itibaren altı ay içinde gerçekleştirilir.

c) Birbiri ardınca yapılacak nakliyat sırasında ve başka bir devlet ülkesinde iken kültür malları hiç bir suretle müsadere edilemeyeceği gibi ne emanet sahibi, ne de emanetçi devletlerce bunlara tasarruf olunamayacaktır. Bununla beraber, iş bu malların muhafazası gerektiği zaman, emanetçi devlet bu malları birinci maddede bildirilen şartlar altında ve emanet sahibinin rızası ile bir üçüncü devletin ülkesine naklettirebilir.

d) Özel koruma altına alma talebinde, ülkesine nakliyat yapılacak devletin iş bu madde hükümlerini kabul ettiği hususu zikredilmelidir.

Madde - 19

İşgal altındaki ülke :

Bir Yüksek Akıd Taraf ülkesini işgal eden diğer bir Yüksek Akıd Taraf, bazı kültür mallarını bu ülkenin başka bir noktasında bulunan bir sığınağa nakleder ve bu arada işbu tüzüğün 17 nci maddesi hükümlerini tatbik edememiş bulunursa Kültür Malları Genel Komiserinin malı koruyan normal personelle görüştüğten sonra durumun bu nakliyatın yapılmamasını zaruri kıldığını yazılı olarak tasdik etmesi şartıyla sözü edilen nakliyat Sözleşmenin 4 ncü maddesinde bildirilen kaçak nakliyattan sayılmaz.

BÖLÜM - IV

Belirtici işaret

Madde - 20

İşaretin konulması:

1. Belirtici işaretin tatbik edileceği yer ve seçkinlik derecesi her Yüksek Akıd Tarafın yetkili makamlarının takdirine bırakılmıştır. İşaret bilhassa bayrak veya kolçaklar üzerine tatbik olunabilir. Herhangi bir eşya üzerine boyanabileceği gibi ihtiyaca elverişli başka şekillerde resmolunabilir.

2. Bununla beraber, silâhlı bir çatışma zamanında ve Sözleşmenin 12 ve 13 ncü maddelerinde derpiş edilen hallerde daha mükemmel bir işaretleme yolu bulunmadığı takdirde, belirtici işaret gündüz havadan ve karadan aynı derecede açıkça görülebilecek şekilde taşıtlar üzerine yerleştirilmelidir.

- a) Özel koruma altındaki bir anıt merkezinin sınırlarını belirtecek şekilde muntazam aralıklarla;
- b) Özel koruma altındaki başka gayrimenkul kültür mallarının giriş yerlerine konmalıdır.

Madde - 21

Şahısların tanınması :

1. Sözleşmenin 17 nci maddesinin 2 nci fıkrasında (b) ve (c) bölüntülerinde sözü geçen şahısların yetkili makamlarca verilen ve üzerlerinde belirtici işaret bulunan damgalı kolçaklar takabilirler.

2. Keza belirtici işareti tanıyan kimlik kartlarını üzerlerinde bulundurlar. Bu kartın üzerinde, en az ilgilinin adı ve soyadı, doğum tarihi, rütbe ve pâyesi ile sıfatı yazılı bulunmalıdır. Kart, bundan başka sahibinin fotoğrafı ile imza veya parmak izlerini veya hem imza, hem de parmak izlerini ihtiva etmeli ve yetkili makamların soğuk damgasıyla bulunmalıdır.

3. İşbu Tüzüğe ekli bulunan modeli örnek tutarak her Yüksek Akıd Taraf kendi kimlik kartı modelini tayin eder. Yüksek Akıd Taraflar kabul ettikleri kartların modellerini birbirlerine bildirirler. Her kart mümkün oldukça en az iki nüsha olarak tanzim olunup bir nüshası kartı veren devletce muhafaza edilir.

4. Yukarıda sözü geçen şahıslar meşru bir sebep bulunmaksızın ne kimlik kartlarından ne de kolçakları taşıma hakkından mahrum edilebilirler.

Kartın Yüzü

Kültür mallarını korumakla	
görevli personele ait	
KİMLİK KARTI	
Soyadı	: .....
Adı	: .....
Doğum Tarihi	: .....
Rütbe Veya Payesi	: .....
Sınıfı	: .....
Yukarıda belirtilen şahıs, Silahlı Bir Çatışma Halinde Kültür Mallarının Korunmasına dair 14 Mayıs 1954 tarihli La Haye Sözleşmesi hükümlerini gereğince işbu kartın hamilidir.	
Kartın tanzim tarihi	Kartın sıra numarası
.....	.....

Kartın Tersı

Hamilinin		
Fotoğrafı	İmza veya parmak izi veya her ikisi	
Kartı veren makamın		
Soğuk damgasi		

Boy	Göz	Saç

Başkaca tanınma alametleri		

.....
.....
.....
.....
.....

PROTOKOL

Yüksek Akıd Taraflar aşağıda yazılı hususlar hakkında mutabıktırlar

I

1. Yüksek Akıd Taraflardan her biri, kültür mallarının bir silâhlı çatışma sırasında işgal etmiş bulunduğu ülkelerden ihracına mani olmayı taahhüt eder; bu kültür malları, La. Haye'de 14 Mayıs 1954 tarihinde imzalanmış olup Silâhlı Bir Çatışma Halinde Kültür Mallarının, Korunmasına dair bulunan Sözleşmede tarif edilmiştir.

2. Yüksek Akıd Taraflardan her biri, doğrudan doğruya veya bilvasıta işgal altındaki herhangi bir ülkeden ithal edilen kültür mallarının yediemine tevdiini taahhüt eder. İşbu yediemin kararı, ya doğrudan kendi makamlarınca ithalde, ya da bu yapılmadığı takdirde, mahreç ülke makamlarının talebi üzerine verilir.

3. Yüksek Akıd Taraflardan her biri, evvelce işgali altında bulunmuş olan ülkelerin yetkili makamlarına, kendi nezdinde bulunup 1 nci madde prensiplerine aykırı olarak ihraç edilmiş olan, kültür mallarını muhasematın sonunda iade etmeği taahhüt eder. Bu mallar harp zararları karşılığı olarak asla alıkonulamazlar.

4. Kendi işgalindeki ülkede kültür mallarının ihracına mani olmakla mükellef bulunmuş olan Yüksek Akıd Taraf, bu malları elinde bulunduran ve bunları önceki fıkra hükümlerine uygun olarak iade edecek olan iyi niyet sahibi kimseleri tazmin eder.

II

5. Bir Yüksek Akıd Tarafın ülkesinde iken bu Yüksek Akıd, tarafça silâhlı çatışmadan mütevellit zararlara karşı korumak için başka bir Yüksek Akıd Taraf ülkesine emanet edilmiş bulunan kültür malları muhasemat sonunda bu devletçe menşee memleket yetkili makamlarına teslim edilecektir.

III

6. İşbu Protokol 14 Mayıs 1954 tarihini taşıyacak ve La Haye'de 21 Nisan-14 Mayıs 1954 tarihleri arasında toplanmış olan Konferansa davet edilmiş bulunan bütün devletlerin imzasına 31 Aralık 1954 tarihine kadar açık tutulacaktır.

7. a) İşbu Protokol imza eden devletlerin anayasa usullerine göre tasdikına arz olunacaktır.

b) Tasdik belgeleri, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilâtı Genel Müdürüne tevdi olunacaktır.

8. İşbu Protokol, yürürlüğe giriş, tarihinden itibaren 6 nci fıkrada açıklanan imza sahibi olmayan büyük devletlerin ve keza Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilâtı İcra Konseyince katılmaya davet edilmiş herhangi başka bir devletin katılmasına açık bulundurulacaktır. Katılma, bir katılma belgesinin Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilâtı Genel Müdürüne tevdi suretiyle yapılır.

9. 6 ncı ve 8 nci fıkralarda kastolunan devletler, imza, tasdik veya katılma sırasında işbu Protokolün I nci veya II nci kısımları hükümleriyle bağlı olmayacaklarını, beyan edebilirler.

10. a) İşbu Protokol, 5 tasdik belgesinin tevdi tarihinden üç ay sonra yürürlüğe girer.

b) Bu tarihten sonra, her Yüksek Akıd Taraf için, tasdik veya katılma belgelerinin tevdi tarihinden üç ay sonra yürürlüğe girer.

c) La Haye'de 14 Mayıs 1954 tarihinde imzalanmış olup Silâhlı Bir Çatışma Halinde Kültür Mallarının Korunmasına dair bulunan Sözleşmenin 18 ve 19 ncu maddelerinde açıklanan durumlar muhasemat halindeki Taraflarca, muhasemat veya işgalin başlamasından evvel sonra tevdi edilen tasdik ve katılmaları derhal muteber kılar. Bu hallerde Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilâtı Genel Müdürü tarafından 14 ncü madde hükümlerine göre yapılacak tebligat, en süratli yoldan yapılacaktır.

11. a) İşbu Protokole, yürürlüğe girmesi tarihinde taraf olmuş devletlerden her biri, altı ay zarfında fiilen tatbik mevkiine konulması için kendisi bakımından gerekli olan bütün tedbirleri alır.

b) İşbu Protokolün yürürlüğe girmesinden sonra tasdik veya katılma belgesini tevdi etmiş alan devletler için bu müddet, işbu, tasdik veya katılma belgelerini tevdi tarihinden itibaren altı aydır.

12. Her Yüksek Akıd Taraf, tasdik veya katılma sırasında veya bundan sonraki herhangi bir zamanda, milletlerarası münasebetlerini sağladığı ülkelerin tamamının veya bir kısmının işbu Protokol hükümlerine tâbi olacağını Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilâtı Genel Müdürüne tevdi edeceği bir tebliğ ile beyan edebilir. İşbu tebliğ alınması tarihinden üç ay sonra hüküm kazanır.

13. a) Yüksek Akıd Taraflardan her biri, kendi adına veya milletlerarası münasebetlerini sağladığı herhangi bir ülke adına işbu Protokolü sona erdirmeye hakkına sahiptir.

b) Sona erdirmeye, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilâtı Genel Müdürüne tevdi olunacak yazılı bir belge ile tebliğ olunur.

c) Sona erdirmeye, buna dair belgenin alındığı tarihten bir sene sonra hüküm ifade eder. Şu kadar ki bu bir senenin bitiminde sona erdiren taraf bir silâhlı çatışmaya girişmiş bulunursa, sona erdirmeye hükmü, munhasımat sonuna kadar ve herhalde kültür mallarının menşesine iadesi işleminin tamamlanmasına kadar durur.

14. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilâtı Genel Müdürü, 7, 8 ve 15 nci maddeler beyan olunan bütün tasdik, katılma veya kabul belgelerini ve keza 12 ve 13 ncü maddelerde açıklanan tebligat ve sona erdirmeye beyanlarının kendisine tevdi edilmesinden, 6 ve 8 nci maddelerde gösterilen devletlere ve Birleşmiş Milletler Teşkilâtına bilgi verir.

15 a) İşbu Protokol, Yüksek Akıd Tarafından üçte ikisinden ziyadesince bu yolda bir talep vâki oldukça yeniden gözden geçirilir.

b) Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilâtı Genel .Müdürü bu maksatla bir konferans toplar.

c) İşbu Protokolde yapılacak teşkilât, konferansta temsil olunan devletlerin oybirliği ile ve Yüksek Akıd Tarafların her birince kabul edilmedikçe yürürlüğe girmez.

d) (b) ve (c) bölüntülerinde gösterilen konferansta karar altına alınacak tadilatın Yüksek Akıd Taraflarca kabulü, resmî bir belgenin Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilâtına Genel Müdürüne tevdi suretiyle yapılır.

e) İşbu Protokolde yapılacak tadilatın yürürlüğe girmesinden sonra ancak işbu Protokolün muaddel metni tasdik veya katılmaya açık bulunacaktır.

Birleşmiş Milletler Anayasası'nın 102 nci maddesi gereğince işbu Protokol, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilâtı Genel Müdürünün müracaatı üzerine Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğince tescil olunacaktır.

İşbu Protokol, aşağıda imzaları bulunan yetkililerce imzalanmıştır:

La Haye'de 14 Mayıs 1954 tarihinde, her biri ayrı ayrı muteber olan Fransızca, İngilizce, İspanyolca ve Rusça dört metinden ibaret bir tek nüsha halinde hazırlanmış olup işbu nüsha Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilâtı arşivlerinde muhafaza edilecek ve aslına uygun musaddak örnekleri 6 ve 8 nci maddelerde gösterilen bütün devletlerle Birleşmiş Milletler Teşkilâtına tevdi olunacaktır.

Afganistan	Adına :
Arnavutluk Halk Cumhuriyeti	"
Almanya Federal Cumhuriyeti	"
Andorra	"
Suudî Arabistan Kırallığı	"

Arjantin Cumhuriyeti	"
Avusturalya	"
Avusturya	"
Belçika	"
Bolivya	"
Brezilya	"
Bulgaristan Halk Cumhuriyeti	"
Kamboçya Kırallığı	"
Seylân	"
Şili	"
Çin	"
Kolombiya Cumhuriyeti	"
Kore Cumhuriyeti	"
Kosta - Rica	"
Küba	"
Danimarka	"
Mısır	"
Ekvator	"
İspanya	"
Amerika Birleşik Devletleri	"
Habeşistan	"
Finlandiya	Adına :
Yunanistan Guatemala	"
Haiti Cumhuriyeti	"
Honduras	"
Macaristan Halk Cumhuriyeti	"
Hindistan	"
Endonezya Cumhuriyeti	"
Irak	"
İran	"
İrlanda	"
İzlânda	"
İsrail Devleti	"
İtalya	"
Japonya	"
Haşimî Ürdün Kırallığı	"
Laos Kırallığı	"
Lübnan	"
Liberya	"
Libya	"
Lichtenstein	"
Lüksemburg	"
Monako Meksika	"
Nepal	"
Nikaragua	"
Norveç	"
Yeni Zelânda	"
Pakistan	"
Panama	"
Paraguay	"
Felemenk	Adına
Peru	"
Filipin Cumhuriyeti	"
Polonya Halk Cumhuriyeti	"
Portekiz	"
Danimarka Cumhuriyeti	"
Beyaz Rusya Sosyalist Sovyet Cumhuriyeti	"
Ukrayna Sosyalist Sovyet Cumhuriyeti	"
Romanya Halk Cumhuriyeti	"
Büyük Britanya ve Kuzay İrlânda Kırallığı	"
Sen Maren Cumhuriyeti	"
Papalık	"

Salvador	"
İsveç	"
İsviçre Konfederasyonu	"
Suriye Cumhuriyeti	"
Çekoslovakya Cumhuriyeti	"
Tayland	"
Türkiye	"
Birmanya Birliği	"
Güney Afrika Birliği	"
Sosyalist Sovyet Cumhuriyetleri Birliği	"
Doğu Uruguay Cumhuriyeti	"
Venezuellâ Birleşik Devletleri	"
Viet - Nam Devleti	"
Yemen	"
Yugoslavya Federal Halk Cumhuriyeti	"

KARARLAR

KARAR : I

Konferans, Birleşmiş Milletler tarafından Şart hükümleri icabı askerî harekâta geçilmesi halinde bu harekâta katılacak silâhlı kuvvetlerin işbu Sözleşme hükümlerine riayet etmeleri hususunun sağlanmasına Teşkilât yetkili organlarınca karar verilmesi temennisinde bulunmuştur.

KARAR II

Konferans, Yüksek Akıd Taraflardan her birinin Sözleşmeye katılmasından itibaren, kendi anayasa ve idare sistemi çerçevesi içinde, mahdud sayıda şahsiyetten, meselâ, arkeoloji işleriyle müzeler idaresinden birkaç yüksek memurdan, Genelkurmay ile Dışişleri Bakanlığında birer temsilciden, Milletlerarası hukuk işlerinde mütehassıs bir şahıstan ve Sözleşmenin şâmil olduğu sahalarda ihtisas sahibi iki veya üç yüksek memurdan ibaret bir milli danışma kurulunu teşkil etmesi temennisinde bulunmuştur.

Kültür mallarını korumakla vazifeli millî teşekküllerin bağı bulunduğu vekil veya yüksek memurun emri altında çalışacak olan işbu komite, bilhassa aşağıdaki yetkileri haiz olacaktır.

a) Sözleşme hükümlerinin gerek barış zamanında gerek silâhlı, bir çatışma sırasında teşrii, teknik veya askerî alanlarda tatbiki için gerekli tedbirler bakımından hükümete tavsiyelerde bulunmak;

b) Silâhlı bir çatışma sırasında veya böyle bir çatışmanın vukuu kesinleştikçe, gerek millî ülke üzerinde gerek başka memleketlerin ülkesinde bulunan kültür mallarının tanınarak Sözleşme hükümleri gereğince, devletin silâhlı kuvvetleri tarafından saygı görmesi ve korunması hususunda kendi hükümeti nezdinde teşebbüslerde bulunmak;

c) Kendi hükümetinin de muvafakati ile bu tarzdaki diğeri millî komiteleri ve bütün milletlerarası yetkili teşekküllerle irtibat ve işbirliğini temin etmek.

KARAR : III

Konferans, Silâhlı Bir Çatışma Halinde Kültür Mallarının Korunmasına dair Sözleşmenin yürürlüğe girmesinden sonra mümkün olan en kısa zamanda Yüksek Akıd Tarafları bir toplantıya çağırmasını Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilâtı Genel Müdüründen temenni eder.